



İŞ DAVALARINDA ARABULUCULUK

Hamit TIRYAKI

Em. İş Başmüfettişi, Avukat

tiryakidanismanlik@gmail.com

ÖZET

01.01.2018 tarihi ve sonrasında iş sözleşmesi sona eren işçilerin işçilik alacaklarına ve işe iade taleplerine ilişkin davalarında “arabuluculuk” dava şartı haline getirilmiştir. Arabulucular hak temelli değil ihtiyaç temelli olarak konuya yaklaşacaklardır. Şimdilik sadece hukuk fakültesi mezunlarının yapabildiği arabuluculuk vasıtasıyla uyuşmazlık çözümlendiğinde düzenlenen son tutanak ilam niteliğinde kabul edilir. Arabuluculuk süreci yargıya göre hem çok ucuz hem de çok hızlıdır.

Anahtar kelimeler: Uyuşmazlık, arabuluculuk, dava şartı.

1- GİRİŞ

7036 sayılı yeni İş Mahkemeleri Kanunu 25.10.2017 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi.

İş Mahkemeleri Kanununun getirdiği en büyük yenilik işçilik alacaklarına ilişkin taleplerin önce arabulucu aracılığıyla çözümlenmesi konusunda zorunluluk getirilmesidir. Bilindiği gibi ülkemizde 2012 Yılından tarihinden beri hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk uygulanmaktadır. 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununa göre bu arabuluculuk zorunlu değil isteğe bağlıdır.

İsteğe bağlı arabuluculuğun pek rağbet gördüğünü söyleyemeyiz. Ülkemizde yaklaşık 3.500.000 hukuk uyuşmazlığı ile ilgili dava vardır. Bu uyuşmazlıklardan yalnızca 18.000 arabulucuya gelmiştir. Bunların da 16.000 işçi işveren uyuşmazlığıdır. Yine

bakıldığında arabuluculuk aracıyla bu uyuşmazlıkların %90'ı çözümlenmiştir. Yine aynı istatistik verilerine göre, 18.000 bin uyuşmazlığın %90'ı bir gün ve daha kısa sürede sonuçlanmıştır.

01.01.2018 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanacak olan iş davalarıyla ilgili zorunlu arabuluculuk hakkındaki Yönetmelik henüz yayınlanmamıştır. Ancak bu işleyişin usul ve esasları bellidir, aşağıda bu konular uygun başlıklar altında anlatılmaya çalışılmıştır.

2- ZORUNLU ARABULUCULUK

2.1. Arabuluculuk Nedir?

Sistematiik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması halinde çözüm önerisi de getirebilen uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve işçilik alacakları ve işe iade taleplerinde zorunlu olarak yürütölen uyuşmazlık çözüm yöntemidir.

Arabuluculuğu, şimdilik sadece hukuk faköltesi mezunları yapabilmektedir. Avukatlık dışındaki diğör meslek mensupları için bu alan kapalıdır.

2.2. Zorunlu Alanlar

İşçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade taleplerinde arabulucuya gitme zorunluluğu getirilmiştir.

İş kazası, meslek hastalığı nedeniyle talep edilecek maddi ve manevi tazminatlarla bunlarla ilgili tespit, itiraz ve rücu davalarında bu zorunluluk yoktur.

2.3. Dava Açılmasında Aranana Belge

Bilindiğı gibi davayı açana davacı denir. Davacı arabulucuya başvurmasına rağmen istediğı menfaate kavuşamazsa dava açma hakkını elde edebilecektir. Bunun için arabulucu vasıtasıyla anlaşmaya varamadığını belgelendirmek zorundadır. Bu belge arabulucu tarafından düzenlenen “son tutanak”tır. Son tutanağın dava dilekçesine eklenmesi gerekmektedir.

2.4. Arabulucuya Gitmeden Dava Açılması Hali

Davacının dava açabilmesi için arabuluculuk aşamasını mutlaka geçmesi gerekmektedir. Arabuluculuk, iş davalarında dava açmak için şart olarak getirilmiştir.

Bu şarta uyulmadan dava açıldığında mahkeme, davacıya son tutanağı mahkemeye bir hafta içinde sunması gerektiğini, aksi halde davayı reddedeceğini bildirir.

Arabulucu tarafından düzenlenen son tutanak mahkemeye sunulmazsa dava usulden reddedilir. Ama zaten arabulucuya başvurulmadan doğrudan dava açıldığı anlaşılırsa mahkeme herhangi bir işlem yapmaksızın davayı usulden reddedecektir.

İş sözleşmesi feshedilen işçi, fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde işe iade talebiyle, İş Mahkemeleri Kanunu hükümleri uyarınca arabulucuya başvurmak zorundadır. Arabulucuya başvurmaksızın doğrudan dava açılırsa dava usulden reddedilir. Kesinleşen ret kararından sonra iki hafta içinde arabulucuya başvurulmalıdır.

2.5. Arabuluculuk Sicili

Arabulucular, Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından tutulan sicile kayıt olurlar.

Arabulucular bu listede var ise uzmanlık alanlarına göre uzmanlık alanları yok ise sadece arabulucu olduklarını belirtilerek gösterilirler.

Arabulucular aynı anda üç ayrı ilde görev yapabilirler. Adalet Bakanlığı tarafından bu illerdeki adalet komisyonlarına arabulucuların listesi iletilir.

2.6. Arabuluculuk Bürosu

Arabuluculuğa başvuranları bilgilendirmek, arabulucuları görevlendirmek ve kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere bazı adliyelerde arabuluculuk büroları kurulur.

Arabuluculuk bürosu kurulmayan yerlerde bu büroların görevi, sulh hukuk mahkemesi yazı işleri müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

2.7. Zamanaşımının ve Hak Düşürücü Sürenin Durması

Arabuluculuk bürosuna başvurulmasından son tutanağın düzenlendiği tarihe kadar geçen sürede zamanaşımı durur ve hak düşürücü süre işlemez.

2.8. Başvuru

Başvuru karşı tarafın, karşı taraf birden fazla ise bunlardan birinin yerleşim yerindeki veya işin yapıldığı yerdeki arabuluculuk bürosuna, arabuluculuk bürosu kurulmayan yerlerde ise görevlendirilen yazı işleri müdürlüğüne yapılır.

2.9. Arabulucu Seçimi

Davacı ve davalı listede kayıtlı bir arabulucu üzerinde anlaşılırsa o arabulucu görev alır. Böyle bir anlaşma yoksa arabulucu, ilgili büro tarafından belirlenir.

Tarafların iletişim bilgileri arabulucuya verilir. Arabulucu, her türlü iletişim vasıtasını kullanarak taraflara arabulucu olarak görevlendirildiğini belirterek ilk toplantının nerede, ne zaman yapılacağını bildirir.

Arabulucunun yetkili olmadığını iddia eden taraf bu durumu en geç ilk toplantıda (yetki itirazını) yapmalıdır. Yetkiye ilişkin itirazı arabulucu değil ilgili sulh hukuk mahkemesi karara bağlar.

2.10. Arabulucunun Görevi Tamamlama Süresi

Arabulucu görevlendirildiği tarihten itibaren üç hafta içinde başvuruyu sonuçlandırmak zorundadır. Yeterli olmaması durumunda süre bir hafta daha uzatılabilir.

2.11. Son Tutanak

Arabuluculuk faaliyetinde son tutanak çok önemlidir. Zira bu konudaki son faaliyet budur. Bu nedenle arabulucu, taraflara ulaşamamışsa ya da ulaşmış ama taraflar görüşmeye gelmemişse ya da görüşülmüş ama anlaşmaya varılmamışsa ya da anlaşmayla sonuçlanmışsa son tutanağı düzenleyerek durumu arabuluculuk bürosuna bildirir.

Arabuluculuk faaliyeti sonunda işçinin işe başlatılması konusunda taraflar anlaşmışlarsa düzenlenen tutanakta işçinin işe başlatılma tarihi, ücret ve diğer parasal haklarının miktarı, işçinin işe başlatılmaması durumunda ödenecek işe başlatmama tazminatının parasal miktarı yer almalıdır.

Taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılır.

2.12. Arabulucunun Toplantılarına Katılmamanın Sonuçları

Arabulucuyu ister taraflar ister arabuluculuk bürosu seçsin, tarafların görüşmelere katılmaları gerekmektedir.

İlk toplantıya geçerli bir mazereti olmaksızın katılmayan taraf son tutanakta belirtilir. Toplantıya katılmadığı için arabuluculuk faaliyeti sona erdiğinden davada haklı bile çıksa yargılama giderlerinin tamamından sorumlu tutulur ayrıca lehine vekalet ücretine hükmedilmez. Bu da bir iş davasında yaklaşık 3.000 TL'lik maliyet demektir. Oysa İşkur İl

Müdürlüğündeki görüşmeye çağrılmasına rağmen gelinmediğinde 14.702 TL idari para cezası ödenmekteydi. Bununla karşılaştırıldığında çok düşük kalmaktadır.

İlk toplantıya iki taraf birden katılmazsa açtıkları davada yaptıkları yargılama gideri kendi üzerlerinde bırakılır.

2.13. Arabuluculuk Görüşmelerine Temsilciyle Katılma

Arabulucunun bu faaliyetine taraflar bizzat katılabilecekleri gibi, kanuni temsilcileri, avukatları ya da yazılı belgeyle yetkilendirdikleri çalışanlarıyla da kendilerini temsil ettirebilirler.

Uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlayabilecek uzman kişiler de bu görüşmelere katılabilir.

2.14. Arabulucunun Ücreti

Arabulucu başvuruyu anlaşılmayla sonuçlandırdığında taraflar başka türlü kararlaştırmamışlarsa arabuluculuk ücreti Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin eki Arabuluculuk Ücret Tarifesinin İkinci Kısımına göre yarı yarıya ödenir.

Anlaşma olduğu için ücret en az 2 saat (saat ücreti asgari 120 TL'dir) tutarında belirlenir.

İşe iade talepleri için de arabulucuya gidilmekteydi. İşe iade talebinde anlaşma olursa arabulucuya ödenecek ücret, işçiye işe başlatılmaması hâlinde ödenecek tazminat miktarı ile çalıştırılmadığı süre için ödenecek ücret ve diğer haklarının toplamına, Tarifenin İkinci Kısımında gösterilen oranla çarpımıyla belirlenecektir. Örneğin bir arabulucunun görev yaptığını ve brüt 2.500TL ücretli çalışanın işe iadesine karar verildiğini varsaydığımızda, çalıştırılmadığı döneme ilişkin 4 aylık ücreti ile işe başlatılmaması durumunda ödenecek 6 aylık ücretinin toplamı olan 25.000 TL'nin %6'sı yani 1.500 TL'lik arabuluculuk ücreti ödenir.

Taraflar görüşmeye gelmediği için ya da 2 saatten az bir görüşme sonunda anlaşma sağlanamazsa, iki saatlik ücret arabulucuya Adalet Bakanlığı bütçesinden ödenir. Anlaşmayla sonuçlanmayan görüşmeler iki saatten fazla sürmüştse fazlayı Adalet Bakanlığı değil taraflar karşılar.

Arabulucuya Adalet Bakanlığınca ve taraflarca yapılan ödemeler yargılama giderinden sayılır.

Arabulucunun ücretini karşılama konusunda adli yardıma ihtiyaç duyan taraf varsa, sulh hukuk mahkemesinin kararıyla adli yardımdan yararlanabilir. Zira kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler.

2.15. Diğer Hususlar

Arabulucuya başvuru, görevlendirme ve arabuluculuk görüşmelerine ilişkin diğer hususlar çıkarılacak Yönetmelikte ayrıntılı olarak düzenleneceğinden şimdilik bu ve benzeri konular tam olarak aydınlatılmamıştır.

Öte taraftan hüküm bulunmayan hallerde 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu hükümleri esas alınacaktır.

3. SONUÇ

İşçi ve işveren arasındaki işçilik alacaklarını ve işe iadeyi içeren taleplerin doğrudan dava yoluyla değil, zorunlu olarak arabulucu vasıtasıyla çözümü konusunda önemli bir değişiklik yapılmıştır.

01.01.2018 tarihinden itibaren uygulanacak zorunlu arabuluculukla hem dava sayısının azaltılması hem de söz konusu taleplerin daha kısa bir sürede ve ucuz bir yöntemle giderilmesi amaçlanmaktadır.

Yukarıda da etraflıca açıklandığı üzere arabulucu tarafları aynı ortama çağırarak söz konusu talebin çözümünü sağlamaya çalışacaktır. Taraflar arabulucuyla görüşmeye vekilleri, avukatlarıyla da katılabilmekte, görüşmelere uzman kişiler de çağrılabilenekte, sonuçta uzlaşılan talep hakkında düzenlenen tutanak ilam niteliğinde kabul edilmekte, aynı talep için tekrar dava açılması mümkün olmamaktadır.

Zorunlu arabuluculuğun ilk iki saat ücretini (brüt 240 TL) devlet ödemekte, anlaşma sağlanamazsa arabulucuya ödenen ücretler dava gideri olarak yargılama esnasında davayı kaybeden tarafa yüklenmektedir.

Arabulucuya başvurulması zorunlu olup anlaşma zorunluluğu söz konusu değildir. Anlaşılmaması halinde mahkemede hakkın aranması mümkündür. Bu nedenle, arabulucuya başvurma zorunluluğunun dava şartı olarak düzenlenmesi, hak arama hürriyetini ihlal etmemektedir.